

Olga DOBĂ,

master în drept, doctorandă, lector universitar

al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

MECANISME JURIDICE PRIVIND TERORISMUL INTERNAȚIONAL

Rezumat

Terorismul tinde să fie considerat un fenomen global la etapa actuală, întrucât acest factor a devenit una dintre amenințările cele mai grave, atât la adresa stabilității și ordinii politice interne a statelor, cât și la adresa păcii și ordinii internaționale.

Omenirea contemporană este îngrozită și adesea înspăimântată de actele de terorism care amenință valorile materiale, spirituale și care elimină viața a sute de oameni adesea fără nici o vină. Constituind o amenințare majoră la adresa societății umane a statelor lumii a democrației, terorismul internațional continuă să reprezinte un pericol deosebit de grav atât pentru structura și coeziunea socială, cât și pentru securitatea statelor.

În momentul de față actele teroriste sunt de cele mai multe ori rezultatul unor planuri amănunțit organizate și premeditat pregătite ale căror consecințe sunt spectaculoase, dar totodată extrem de grave.

În mod clar, prin aceste acte teroriste sunt grav afectate drepturile omului.

Cuvinte-cheie: terorism, terorist, acte teroriste, teroare, amenințări, fenomen global, convenții, național și internațional.

Summary

Terrorism tends to be considered a global phenomenon at this stage, as this factor has become one of the most serious threats, both regarding to internal stability and political order of states, and to peace and international order.

Contemporary mankind is often terrified and frightened to acts of terrorism that threaten material and spiritual values, and eliminates the lives of hundreds of people often without any fault. Being a major threat to human society of states of the world democracy, international terrorism continues to pose a particularly serious threat for both structure and social cohesion and security states. Currently terrorist acts are often the result of organized and premeditated prepared detailed plans whose consequences are spectacular, yet intensely serious.

Clearly, by these terrorist acts are severely affected human rights.

Keywords: Terrorism, terrorist, terrorist acts, terror, threats, global phenomenon, convention, national, international.

11 septembrie 2001 rămâne cea mai teribilă zi din istoria modernă a Statelor Unite: atacurile de la Turnurile Gemene și Pentagon și prăbușirea zborului 93, astfel, pe lângă groaza resimțită pe atunci, s-a instalat un climat de nesiguranță în întreaga lume, după care au și apărut multe întrebări fără răspuns.

De la acest moment tulburător de tragic cuvântul „terorism” a intrat în limbajul cotidian al oamenilor și al omenirii, cu toții cunoscând că terorismul este totalitatea actelor intenționate de violență comise de un grup sau de o organizație pentru a provoca o teamă generalizată și pentru atingerea unor scopuri politice sau religioase.

Așadar, terorismul este un fenomen care, în manifestarea sa criminală, provoacă teroare, țintele sale favorite fiind oamenii politici, instituții sau edificii importante pentru un stat, locuri publice etc., fiind și un fenomen negativ, o acțiune inumană premeditată, deseori sinucigașă, ce contribuie întotdeauna la amplificarea neliniștii și durerii comunităților.

De altfel, terorismul, fie el intern sau internațional, ca fenomen, are rădăcini adânci în timp și în istorie.

Desigur, este greu să definești terorismul, și anume să-l poți cuprinde într-un concept, însă poate fi identificat ca formă de manifestare prin caracteristici definitorii ce pot fi grupate în patru mari categorii, cum ar fi:

– *Obiective*. Obiectivul urmărit în activitățile teroriste cel mai adesea fiind cel politic și religios.

– *Strategii*. Folosirea panicii care este însă în strânsă legătură cu publicitatea, deoarece cu cât publicitatea este mai mare, cu atât mai mult este apreciată de teroriști reușita acțiunii lor.

– *Operațiuni*. Cea mai importantă caracteristică operațională este folosirea premeditată a amenințării cu violența.

– *Organizare*. Din acest punct de vedere, trebuie menționat că terorismul se practică cel mai adesea în grup, fiind plănuit absolut totul, începând cu costul pregătirii operațiunilor teroriste și terminând cu echiparea forțelor date [1, p. 7-8].

Pe lângă aceste caracteristici ale terorismului, teroriștii sunt inspirați de diferite *motive*, pe care cercetătorii le clasifică în 3 categorii: *raționale, psihologice și culturale*.

• *Teroristul rațional* chibzuește cu atenție lucrurile, proiectele și opțiunile, făcând o analiză a beneficiului, pentru a-și asuma riscul, el cântărește capacitățile defensive ale țintei împotriva capacităților sale de atac.

• *Motivația psihologică* a terorismului derivă din nemulțumirea personală de viața sa.

• *Religia* poate fi cea mai volitivă din identificatorii *culturali*, fiindcă ea atinge valori supreme care pot fi extrem de violente, ceea ce ar fi altfel acte extraordinare de disperare, devenind o datoriereligioasăînconcepțiaacestorteroriști cu motivațiereligioasă [2, p. 43-45].

Însă, indiferent de motivație, forme sau manifestări, actele de terorism sunt considerate ca fiind de natură criminală și mai mult decât atât, teroriștii sunt etichetați în societate drept criminali în serie.

Acest fenomen extremist - terrorist continuă să se extindă în lume, având drept cauze:

- situația politică în contradicție cu concepțiile grupărilor teroriste;
- situația economică și socială;
- naționalismul etnic și ideologiile respective;
- fanatismul religios;
- conflictele regionale;
- cauze personale;
- cauze psihologice – dereglare psihică, fanatism sau instabilitate emoțională.

Prima acțiune de elaborare și adoptare a unei convenții internaționale asupra terorismului internațional s-a făcut sub egida Societății Națiunilor.

Astfel, momentul hotărâtor în luarea deciziei de a oferi un cadru legal luptei împotriva terorismului, la nivel internațional, l-a constituit asasinarea regelui Alexandru al Iugoslaviei și a ministrului francez de Externe, Louis Bartou, la Marsilia, în anul 1934. Atentatul a fost urmat de decizia Consiliului, exprimată prin Rezoluția din 10 decembrie 1934 de a se crea un comitet pentru reprimarea internațională a terorismului, sarcina acestui comitet era aceea de a elabora un studiu în vederea încheierii unei convenții internaționale pentru pedepsirea terorismului politic.

În cele din urmă, în anul 1937 s-a căzut de acord asupra unui proiect de convenții pentru reprimarea terorismului, fiind vorba mai întâi de adoptarea Convenției pentru prevenirea și combaterea terorismului și a Convenției privind crearea unei Curți Penale Internaționale, obiectivele urmărite de statele părți ale acestora sunt de a eficientiza lupta împotriva terorismului, atât la nivelul prevenirii, cât și la cel al pedepsirii terorismului, însă obiectivul activității Curții este judecarea persoanelor acuzate de o infracțiune prevăzută de Convenție pentru prevenirea și combaterea terorismului.[3, p. 27].

Necesar este de menționat faptul că în lipsa unei definiții explicite, cu valoare juridică consacrată printr-un tratat internațional, a consensului statelor în ceea ce privește natura juridică specială a terorismului și a unei reacții unitare de condamnare, motivate prin caracterul politic incontestabil al acestui fenomen, există totuși câteva convenții internaționale privind combaterea terorismului, ca infracțiune internațională în dreptul public internațional.

Chiar dacă aceste convenții necesită revizuirii și actualizării în acord cu evoluțiile rapide din societatea contemporană, convențiile internaționale antiterorism adoptate sub egida ONU constituie o bază juridică importantă.

Drept urmare, dezvoltarea reglementărilor privind cooperarea internațională în domeniul combaterii terorismului a cunoscut o evoluție constantă după cel de Al Doilea Război Mondial, mai ales, în urma creșterii numărului cazurilor de piraterie aeriană, astfel, ONU a inclus terorismul printre crimele internaționale, elaborând instrumente juridice (convenții, rezoluții etc.) care au condus la adoptarea unor măsuri practice privind cooperarea statelor pentru reprimarea terorismului internațional.

În urma unor eforturi sporite ale unor state, s-a reușit încheierea mai multor convenții internaționale care abordează și unele dintre aspectele terorismului internațional cum ar fi (câteva din ele):

– Convenția asupra infracțiunilor și altor acte comise la bordul aeronavelor, Tokio, 14 septembrie 1963;

– Convenția Organizației Statelor Americane privind prevenirea și reprimarea actelor de terorism, ce reprezintă infracțiuni contra persoanei, precum și a actelor de forță, conexe acestor delictive, a extorcării și a altor acte, dacă acestea au repercusiuni internaționale semnată la 2 februarie 1971 la Washington și intrată în vigoare în 1973;

– Rezoluția nr. 34/145 a Adunării Generale a ONU – adoptată la 17 decembrie 1979, condamnă fără echivoc toate actele de terorism internațional care pun

în pericol sau suprimă vieți umane ori ating libertăți fundamentale;

- Convenția împotriva luării de ostatici, New York, 17 decembrie 1979;
- Rezoluția nr. 3034 din 18 decembrie 1972 – adoptată de Adunarea Generală a ONU;
- Rezoluția nr. 39/ 159 – adoptată în 1984 de Adunarea Generală a ONU, se referă la „inadmisibilitatea politicii terorismului de stat și a oricăror acțiuni de stat vizând subminarea sistemului social politic înalte state suverane”;
- Rezoluția nr. 40/ 161 – adoptată în decembrie 1985 de Adunarea Generală a ONU, după o serie de acte teroriste, condamnă ca infracțiuni toate actele, metodele și practicile teroriste;
- Rezoluția privind combaterea terorismului – adoptată la reuniunea de la Tokio, din 4 – 6 mai 1986, precizează măsurile ce trebuie aplicate atât în cadrul legislației internaționale, cât și în planul normelor interne, „împotriva oricărui stat implicat în mod evident în sprijinirea terorismului internațional” ș.a. [4, p. 171].

Reglementarea juridică internațională a luptei contra terorismului s-a făcut atât la nivel mondial, și anume prin intermediul Organizației Națiunilor Unite, cât și la nivel regional prin intermediul Consiliului Europei, al statelor americane și al statelor arabe.

Un mecanism juridic de combatere a terorismului foarte important este Convenția europeană pentru reprimarea terorismului care a fost deschisă semnării statelor membre ale Consiliului Europei la Strasbourg, la 27 ianuarie 1977 și a intrat în vigoare la 4 august 1978.

Astfel, această Convenție își propune să faciliteze extrădarea autorilor actelor de terorism, și în acest scop, Convenția enumeră infracțiunile pe care Părțile se angajează să nu le considere ca infracțiune politică, ca infracțiune conexasă a unei infracțiuni politice sau ca infracțiune inspirată de motive politice, și anume acte de gravitate deosebită, cum ar fi deturnarea avioanelor, răpirea, luarea de ostatici și utilizarea de bombe, grenade, rachete și arme de foc, scrisori sau pachete-căpcană care prezintă pericol pentru indivizi. În plus, Convenția permite Părților să nu includă în categoria infracțiunilor politice act grav de violență care este dirijat împotriva vieții, integrității corporale sau libertății persoanelor.

O altă convenție de bază este Convenția europeană privind prevenirea terorismului care a fost deschisă spre semnarea statelor membre ale Consiliului Europei și statelor nemembre care au contribuit la elaborarea ei, la Varșovia, începând cu 16 mai 2005. Ulterior, aceasta a intrat în vigoare la 1 iunie 2007, Consiliul Europei adoptând această convenție în scopul creșterii eficienței textelor internaționale existente privind lupta împotriva terorismului. Aceasta are ca scop consolidarea eforturilor statelor membre în ce privește prevenirea terorismului în două moduri diferite:

- prin stabilirea drept infracțiuni penale a anumitor acte care ar putea duce la comiterea infracțiunilor de terorism, și anume: instigarea publică, recrutarea și training-ul;
- prin consolidarea cooperării cu privire la prevenirea atât pe plan intern (politici de prevenire la nivel național), cât și pe plan internațional (modificarea extrădării existente și înțelegeri de asistență reciprocă și mijloace suplimentare) [5].

În ceea ce privește măsurile naționale de combatere a terorismului, acestea pot fi încadrate în modelul justiției penale, în cazul în care se consideră că este vorba de crime cu premeditare, în modelul militar atunci când terorismul este considerat act de război revoluționar sau în modelul diminuării până la zero a sprijinului pentru grupările cu potențial terorist. În această ultimă situație, se recurge la satisfacerea unor cereri atunci când există o susținere din partea populației.

Întrucât terorismul este un pericol de necontestat care cuprinde toate laturile vieții sociale, este absolut necesar ca forțele abilitate din toate structurile unui stat democratic să își concentreze atenția și efortul pentru a diminua, stopa și lichida acest flagel.

Pericolul social pe care îl reprezintă acesta subminează însăși ființa statului și a instituțiilor sale democratice, motiv pentru care numai prin acțiuni comune, unitare, bine organizate și coordonate poate fi împiedicat acest flagel a cărei existență destabilizează state și națiuni.

Efectele pe termen lung ale actelor teroriste sunt, așadar, imprezvizibile și cu consecințe dramatice. Ele lasă urme adânci în viețile oamenilor, punându-și amprenta în mod dramatic asupra comportamentului individului trecut printr-o astfel de experiență, uneori cu efecte ireversibile.

După prezentarea acestui articol, putem concluziona că strategiile de combatere a terorismului trebuie direcționate în principal în domeniul prevenirii oricărui gen de violență prin creșterea condițiilor de siguranță publică, implementarea unor programe educaționale și rezolvarea pașnică a crizelor și conflictelor.

Terorismul poate fi descris în mod corect drept o formă clandestină de luptă, având caracteristici de imoralitate și lipsă de sens. Teroriștii luptă după propriile lor legi, nu după legile inamicului. Legile ambelor părți rezultă din capacitatea pe care o au și din necesitățile fiecăruia și se schimbă din motive pragmatice. Însă indiferent de motivație sau scopuri, sunt drepturi care niciodată nu pot fi încălcate: dreptul la viață, dreptul la libertatea de gândire, dreptul de a nu fi supus torturii sau pedepselor crude și inumane etc. [6, p. 7].

Deci cetățeanul trebuie să se simtă întotdeauna apărât de instituțiile statului, care sunt obligate să intervină în situația încălcării drepturilor sale, la fel și organele abilitate la rândul lor ar trebui să prevadă măsuri practice de securitate și apărare împotriva atentatelor teroriste în vederea atingerii acestui scop comun și anume prin cooperarea OAI atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. Pentru ca acest lucru să se concretizeze, cetățeanul trebuie să fie informat cu privire la mijloacele pe care le are la dispoziție pentru înlăturarea cauzelor și efectelor nerespectării dispozițiilor legale.

Un exemplu ar fi statele care cooperează la nivel regional și în cadru bilateral, pentru combaterea terorismului printr-o serie de acorduri, aranjamente, la fel și între statele care au stabilit un mod de colaborare între organele lor de specialitate, pentru a preveni și reprima actele de terorism.

Deoarece în perioada modernă fenomenul terorist a suportat o creștere constantă, nu este exclus ca și în statele din vecinătatea noastră să aibă loc acest fenomen terorist, de aceea trebuie luate în considerare măsurile de combatere și prevenire a terorismului și informarea corectă a cetățenilor privind drepturile omului.

Deși este greu de acceptat de către lumea civilizată, fenomenul terorist a devenit o realitate cu implicații globale greu de prevenit și de gestionat, din păcate acest impact s-a consacrat ca o acțiune îndreptată împotriva ordinii de drept, deosebit de violentă, desfășurată în afara și împotriva normelor internaționale.

Referințe

1. Diaconu Dumitru Virgil, Terorismul. Repere juridice și istorice, București: Editura All Beck, 2004. – 283 p.
2. Balan Oleg, Terorismul – crimă internațională, Chișinău 1998.– 144 p.
3. Jura Cristian, Terorismul internațional, București: Editura All Beck, 2004. – 396 p.
4. Gladchi Gheorghe, Sili Vitalie, Terorismul: Studiu criminologic și juridico-penal, Chișinău 2004. – 282 p.
5. <http://www.coe.int>.
6. Papuc Gheorghe, Terorismul–armă a separatismului, Chișinău 2005.– 355 p.